

NESHVAĆENI PJEVAČ ARSEN DEDIĆ

"O.S." br. 134-6
15. 6. 71.

U trenutku kada netko zahvaljujući svome djelu dosegne značajan nivo, i stekne izvjesnu popularnost, kada definitivno zauzme mjesto u etablissementu (bilo koje vrste), kada postane od javnog interesa i od svačije važnosti, kada se »ustoliči« i kada postane neobično prisutan u jednoj sredini, veoma se često događa da mu prilaze krajnje površno, uniformirano i jednostrano. Nažalost, odavno je postalo jasno da je Arsen Dedić doživio upravo takvu sudbinu umjetnika. Nakon što se godinama o njemu pisalo i govorilo neozbiljno, spominjući sve samo ne ono bitno, čovjek je postao svjestan da to nije »tek privremeno stanje« izazvano nastupom jedne neobično originalne i osebuje ličnosti, već određen odnos nastao u sredini koja opus njegovih šansona i drugih pjesama još lakšeg žanra nije prihvatila na ispravan način. Drugim riječima, do kraja pogrešan i, na poseban način, uvredljiv stav prema Dediću, kao da je normalan i jedino moguć među ljudima koji se nikada nisu potrudili da njegove pjesme dožive onako, kako bi i on sam vjerojatno želio.

kritika bez sadržaja i osjećaja

S Arsenom Dedićem smo još i danas, nakon svega što je stvorio, u zabludi. Za to je »kriva« upravo ona ozbiljnost njegova stvaralaštva. Naime, kada smo postali svjesni Dedićevih vrijednosti, one su nas stale oduševljavati da bi ih tijekom vremena sve više cijenili. U banalnom, blijedom i površnom krugu onih koji nas trebaju zabavljati svojim pjevanjem, Dedićeva je stvaralačka ličnost postojala sve originalnijom i osebujnijom, a on se uzdigao iznad razine običnog idola, prerastao je i izašao iz staleža svojih kolega, pjevača. Uvriježilo se mišljenje po kojem je Dedić »nešto drugo«, čak su i površni konzumatori vedrije glazbe saznali da je on »ozbiljan«, često se čulo ono: »...a od domaćih pjevača samo Dedić...«. No, gotovo se nitko nije potrudio da tu »ozbiljnost« protumači, da objasni zašto je Arsen stekao upravo takav status, koje se u prikazima o njemu samo registrirao, pa su na osnovu tako zahvalne teme, koju su eksploatirali, tj. Dedićeve »ozbiljnosti«, mislili i da »analiza« mora biti ozbiljna. Smatralo se, i još uvijek se smatra, dakle, da napis o Dediću postaje vanserijski već samo zato što je i on drugačiji. Nitko nije nastojao da mu prida neku novu dimenziju, u intervjuima su mu često postavljali uvijek ista, dosadna i isprazna pitanja. Dogodilo se, zato, da u posljednjih nekoliko godina o Arsenu Dediću de facto nismo saznali ništa novoga, njemu se a priori prilazilo uz pohvalne ocjene (što je u svakom slučaju i zaslužio, ali da je kojim slučajem napustio svoj stvaralački »credo«, i mnogo dublje zagazio u vode komercijale — posao što ga ipak dobro obavlja — nego sada, mogao je mirno živjeti od stare slave, da je htio). svakome je odgovarala ona dobro poznata slika svestranog intelektualca, ali i popularne ličnosti u pravom smislu riječi. Dedića su, dakle, tretirali, u manjoj ili većoj mjeri, kao i svakog drugog među našim zabavljačima, a on to nije bio zaslužio, budući su njegova djela zahtjevala sadržajnije

osvrte. Na taj način, pošto publika ne može uvijek biti meritoran i objektivan kritičar (što u slučaju Dedićevom naročito dolazi do izražaja), a oni drugi »kritičari« po profesiji nisu znali, niti imali ništa reći, na Dedićevo se stvaralaštvo, zapravo, gotovo nikada nitko nije ozbiljnije i studioznije osvrnuo. Po mjerilima domaće zabavne glazbe, pa i šansone, on predstavlja supervrijednost, no ako njegovo pjesništvo, muzikalnost i svestranost uopće, ocijenjujemo i u širim razmjerama, morat ćemo priznati da vrijede. Čini se da je Arsen Dedić u cijeloj svojoj karijeri balansirao na onoj nesigurnoj granici između ustaljenog, građanskog, strogog pojma i shvaćanja umjetnosti, i njenih popularnijih formi. Zato ga nikada književni, glazbeni i ostali kritičari nisu ispravno shvaćali, on kao da se nalazio izvan domene njihovih kritičarskih zahvata.

Škodljiva popularnost

Publika se uvijek neobično strasno priklanja onome umjetniku u kojega otkrije izvjesnu dozu originalnosti, strastvenosti, ozbiljnosti... Dediću, dakle, nije bilo teško postati popularnim odmah na početku, tim više što se u ranijem periodu njegova stvaralaštva orijentacija ka šansoni naročito jasno osjećala. Među svim našim pjevačima on vjerojatno ima najiskreniji i najvjerniji auditorij, a stekao ga je zahvaljujući svojim stihovima što svakoga pogodaju, tamo gdje je najosjetljiviji, svojim nostalgičnim melodijama, ali i načinom života, ponašanjem i sl. No, izgleda da se prevelika popularnost, kojoj je on uvijek izlazio u susret, na neki način osvetila. Publika je, naime, njegove pjesme i tekstove prihvatila, ali i banalizirala, ona je od njih učinila svoje himne, te su šansone izgubile svoju intimnu atmosferu. Kada ih je stvarao i pisao, Dedić je vjerojatno želio da ih prisvoje prisnije, osjećajnije i s više razumijevanja, a ispalo je drugačije. U njegovim šansonama nije bilo prizemnosti, ali ih je publika zato, s one visine gdje nužno spadaju, spustila na zemlju, pjevao ih je svatko i svugdje. Nažalost, te pjesme nisu bile predodređene da dožive takvu sudbinu, no izgleda da im nije uspjelo, samim po sebi, održati i nekakvu prisilnu ekskluzivnost. Brel je, npr, to postigao svojom groznom oporošću, Brassens svojim sočnim riječnikom koji u malograđanina izaziva crvenilo na licu..., a istinski vrijedne pjesme Arsena Dedića doživjele su, eto, da ih pjeva i svira i onaj kojemu su najmanje namijenjene. Publika neka oprost, ali ona je iskrene šansone Dedića prostituirala, zajedno sa svim onim uzvišenim osjećajima koji su u svakom stihu bili prisutni.

dražen vrdoljak

Atmosfera jazz festivala ponovno je, po drugi put, ispunila prostore ljubljanske ljetne pozornice — Križanki. Dvanaesto izdanje ove tradicionalne smotre nije se, barem na početku, mnogo razlikovalo od proteklih, a čini se da nema ni razloga da tako bude. Naime, iako je u programu stalno dolazilo od izvjesnih promjena (kao uostalom uvijek do sada), one nisu rezultirale nikakvom senzacijom, niti atrakcijom vrijednom veće pažnje. Ostaje nam, dakle, da festivalska zbivanja sudimo sa razine samih priredbi, a u ovome slučaju to znači spustiti kriterij, barem u izvjesnim prilikama. Površnom promatraču kao da se na samom početku nameće jedna konstatacija: Festival je bolje organiziran nego prošle godine, no program mu je slabiji. Jasno, ovakva tvrdnja, izrečena prije nego li smo postali svjedoci onoga što se na Festivalu zbiva, može se na kraju donekle i modificirati, budući iz iskustva znamo da i relativno nepoznati glazbenici i sastavi često pokazuju iznenađujući nivo izvedbe i neočekivani kvalitet.

prvi dan — 3. VI

Neizbježni domaći orkestri i ovoga su puta prisutni, čak im je ukazana čast da svojim muziciranjem otvore pojedine dane Festivala. Na taj smo način odmah na početku prisustvovali nastupu orkestra RTV Ljubljana, čiji je solist Duško Gojković. Program što ga je ovaj sastav pripremio prilično je čudno odabran, pa su se tu našle i Privšekova swing tema »Križanke 71«, Gregerčeva »Inoxidible«, sasvim drugačija, modernija ugođaja, i »suvremena obrada jedne narodne«, dakle ništa naročito. No, kada se pridružio raspoloženi Gojković, dosta se toga promijenilo. Među nekoliko njegovih skladbi, naročito se dopala »I Remember O. P.«, posvećena Oscaru Pettifordu. Po ugođaju ova je tema prilično slična mnogo poznatijoj »I Remember Clifford«, a budući znamo s koliko ukusa Gojković izvodi ovu posljednju, bilo je jasno da »O. P.« ne može slabo proći. Čuli smo i Gojkovićev »Svadbeni marš Aleksandra Makedonskog«, ne posebno originalan, ali prihvatljiv i poletan.

Prva nepoznanica Festivala, rumunjski tenor-saksofonist Dan Mindrila, odmah je na početku dao do znanja da svojom koncepcijom slijedi tradiciju modernog jazz-a, koji samo ponekad prelazi u avangardnije forme. Repertoar mu je originalan, sastavljen od zanimljivih tema, pomalo lepršavih i lirski skladanih. Mindrila je inače temperamentan glazbenik nesumnjivih kvaliteta, i moglo bi se očekivati da u daljnjem radu s vlastitim kvartetom stvori još suvremeniju koncepciju sviranja — možda nešto slično onome što u posljednje vrijeme tako uspješno provodi Phil Woods. U svakom slučaju, već je i ovaj nastup pokazao da nepoznate grupe ne moraju uvijek iznevjeriti očekivanja, čak ni onih slušalaca, koji im a priori prilaze s izvjesnim nepovjerenjem. Sigurno, Mindrila nije iznenađio u tolikoj mjeri kao neki drugi pojedinci s proteklih Festivala, no možemo sigurno ustvrditi kako njegovo sudjelovanje u kontekstu ovog posljednjeg nije bilo deplasirano.

Ipak, prva je večer završila prilično nezanimljivom glazbom. Nastupio je Chris Barber band, gosti iz Engleske. Poznato je da se radi o dixieland grupi, pa iako se o takvim sastavima obično nema što reći, ovaj put je to ipak potrebno. Naime, pravi je dixieland danas teško pronaći, a mnoge grupe koje ga izvode zapravo su radije zabavljači, nego li istinski jazz glazbenici. Dakle, Chris Barber je upravo zabavljač, to je jasno, i zato mu nije bilo mjesta u programu. Pored svega, njegov sastav, valjda da bi bio što suvremeniji, izvodi nekakve teško probavljive bastarde između jazz-a i komercijalne pop glazbe, pa sve djeluje upravo drugačije nego li tvrdnja da Barber na najbolji mogući način ujedinjuje swing tradicionalnog jazz-a sa zvukom suvremene pop muzike, koju možete pronaći u prigodnoj festivalskoj knjižici. Chris Barber band spada u program nekakvog kabarea, a ne na jazz festival. Srećom, nešto je spasila magla koja se

ponovno jazz
u ljubljani:

simpatičan festival bez velikih iznenađenja

"O. P." br. 134-6

dixieland grupi, pa iako se takvim sastavima obično nema što reći, ovaj put je to ipak potrebno. Naime, pravi je dixieland danas teško pronaći, a mnoge grupe koje ga izvode zapravo su radije zabavljači, nego li istinski jazz glazbenici. Dakle, Chris Barber je upravo zabavljač, to je jasno, i zato mu nije bilo mjesta u programu. Pored svega, njegov sastav, valjda da bi bio što suvremeniji, izvodi nekakve teško probavljive bastarde između jaza i komercijalne pop glazbe, pa sve djeluje upravo drugačije nego li tvrdnja da »Barber na najbolji mogući način ujedinjuje swing tradicionalnog jaza sa zvukom suvremene pop muzike«, koju možete pronaći u prigodnoj festivalskoj knjižici. Chris Barber band spada u program nekakvog kabareca, a ne na jazz festival. Srećom, nešto je spasila magla koja se na kraj susedstva na otvoreni prostor Križanki, i jedino možda možemo zažaliti što nije bila gušća.

drugi dan – 4. VI

Ove večeri početak pripada Plesnom orkestru RTV Zagreb, koji se kao i svake godine predstavlja novim i modernim repertoarom. Upravo ta svježina i suvremena koncepcija čini zagrebački big band drugačijim od ostalih jugoslavenskih, iako su, uspoređujući druge karakteristike (kvalitet muzičara, broj javnih nastupa s jazz programom) gotovo isti. Čuli smo, dakle, Depolovu »Formulu 2«, »Folklorne meditacije« u nekoliko stavaka Miljenka Prohaske, i na kraju skladbu »Boja« Silvija Glojnarčića. Gost orkestra ovaj put je bila američka vokalistica »jugoslavenskog porijekla« Helen Merrill. Naviknuti na svakakve pjevačice što u posljednje vrijeme nastupaju i sa poznatijim orkestrima, ovaj put nismo ostali sasvim razočarani. Helen Merrill je prosječnih mogućnosti, no za razliku od mnogih njenih kolegica koje obično loše interpretiraju nesretno odabrane teme, ona se predstavila prilično dobrim izborom (»Here's that Rainy Day«, »I Want a Little Boy (Girl)«, i »I'm a Fool to Want You«), i korektnim izvedbama.

Duško Gojković ponovno je izašao na pozornicu, sada s vlastitim kvintetom, tenor- saksofonist (Ferdinand Powell), klavirist Tete Montoliu, basist Bob Langereis, bubnjar Joe Nay). Trojicu glazbenika ovoga sastava čuli smo nedavno u Zagrebu, s Gojkovićevim velikim orkestrom, pa se ovom prilikom valja osvrnuti na briljantno muziciranje slijepoga španjolskog klavirista Tete Montoliiua. Činjenica je da se radi o jednom od najboljih evropskih glazbenika, koji je, čini se, pomalo i zapostavljen u odnosu na neke druge, značajno poznatije od njega. Tete posjeduje izvanrednu tehniku, no ona ne predstavlja temelj njegova interpretiranja, koje je sasvim u skladu sa suvremenijim klavirističkim koncepcijama u jazzu. Njegova izvedba skladbe »Sweet Georgia Fame«, uz pratnju basa i bubnjeva, ostat će vjerojatno zabilježena kao najkvalitetnija na čijem je ovom Festivalu. Inače, Gojkovića kao da ne

smeta što se članovi njegova kvinteta stalno izmjenjuju — to je homogena i eksplozivna skupina, svježina i dopadljiva. Kvintet Duška Gojkovića pun je pogodak Festivala, iako smo ga i ranije čuli na ovoj smotri.

Dočekali smo, konačno, i grupu koja bi trebala predstavljati najveću atrakciju Festivala, JPJ kvartet iz Sjedinjenih Država. Neobično simpatični članovi toga svjetski poznatog mainstream sastava znali su oduševiti galeriju popularnim jazzom. Saksofonist Budd Johnson stari je veteran jazz scene, baš kao i bubnjar Oliver Jackson, čovjek za »vezu s publikom«. Među ostalim, JPJ kvartet je svojim nastupom na Križankama odao počast dvojici najvećih tenor- saksofonista što ih je povijest jazz muzike ikada upoznala — Lesteru Youngu (»Lester Teaps In«) i Colemanu Hawkinsu (»Body and

Soul»), a nakon službenog dijela predstave morao je, na zahtjev publike uglavnom mladih godina, održati i mali jam-session.

treći dan – 5. VI

Reviju domaćih velikih orkestrara završio je big band RTV Beograd. On je prošle godine ostao u nešto neugodnijem sjećanju, budući je u programu imao samo jednu, i to dosadnu skladbu R. Haubera. Ove je godine beogradski orkestar ponovno odabrao samo jednu temu. »Portret jednog društva« klaviriste Bore Rokovića, koji je uz bubnjara Branislava — Lalu Kovačeva ujedno predstavljao i gosta-solistu. Valja istaknuti da je Rokovićeve kompozicija, bogata ritmičkim i harmonijskim strukturama, ali stilski nedefinirana, bila ipak neuporedivo zanimljivija od prošlogodišnje Hauberove, iako su joj mnogi, izgleda, jedva dočekali kraj.

Poslije beogradskog, još jedan veliki orkestar, ovoga puta iz Švicarske. Zahvaljujući vrsnim solistima, ujedno i autorima skladbi zastupljenih u repertoaru, ova grupa djeluje poletno, precizno, sasvim u tradiciji suvremenog big band jazz. Iako je brass linija ponešto smanjena (3 trube + 2 trombona), njen se zvuk ne razlikuje mnogo od one kompletne. Izgleda da se prisutnost klaviriste, kompozitora i aranžera Francija Bolanda stalno osjeća, iako su i ostali solisti poznati — Benny Bailey (truba) i Slide Hampton (trombon), te jedan od vođa orkestra, multiinstrumentalist Luc Hoffmann, bili prilično raspoloženi. Orkestar je izveo i »Sketches for Two Different Moods« Miljenka Prohaske, kao još jedno od priznanja njegovu skladateljskom radu u jazz glazbi.

Umjesto najavljenog György Gallusz tria, pojavio se iz Pariza američki tenor-saksofonist Hall Singer, korektan glazbenik, ali jedan od onih kakvih u Americi ima više stotina. Pratila ga je ritam sekcije JPJ kvarteta (Dill Jones klavir, Bill Pemberton, bas, Oliver Jackson jr, bubnjevi), znatno više raspoložena nego li u jučerašnjem izdanju. Hall Singeru su se nešto kasnije pridružili Budd Johnson i Benny Bailey, među njima se naročito ovaj posljednji, inače gotovo stalni gost Festivala, predstavio u izvrsnom izdanju, improvizirajući s mnogo ukusa u visokim registrima.

četvrti dan – 6. VI

Početak kraja pripao je Bošku Petroviću. Njegov je kvartet, poznat iz kluba »J. Kulušić«, izveo tri teme (»Mr. Joy«, »Sing Me Softly of the Blues« i »Koljin san«) da bi mu se pridružili Jiří Stivin (flauta), Simeon Šterev (flauta), Zbigniew Seifert (el. violina), Dan Mindrila (tenor-saksofon), Salvo Mujčić (flauta) i Ozren Depolo (alt i tenor-saksofon). Ovo se društvo nazvalo »Non Convertible All Stars« i u Ljubljani je imalo prvi zajednički nastup. Prilično čudan i zvukovno bogat instrumentarij grupe nastojao se do kraja iskoristiti, što je rezultiralo simpatično neorganiziranom bukom, u kojoj su istočnoevropski solisti pokazali da ne zaostaju za kolegama iz ostalih dijelova Evrope. Izvedene su Boškove »Zigo's Garden« i neizbježna »With Pain I Was Born«, među njima naročito atraktivno ova posljednja. Jasno, neku preciznost u unisonu nismo mogli ni očekivati, sastav se pomalo i »raspadao«, no to mu ne možemo zamjeriti, budući da je više isticao izvrsne soliste, nego djelovao kao homogena i skladna skupina. Kada bi se ideja o ovakvoj grupi muzičara iz Istočne Evrope do kraja realizirala, kada bi bilo više zajedničkih nastupa i uvježbanijeg programa, nema sumnje da bi nastala jedna od zanimljivijih i sposobnijih evropskih skupina.

njemačkog trubača Manfreda Schoofa. Iako se Free jazz je na Festivalu bio zastupljen triom radi o prilično avangardnoj i gotovo eksperimentalnoj glazbi, odmah se mogla osjetiti ona nevidljiva granica što dijeli kvalitetne i sposobne interpretatore evropskoga free jazz, od mnogobrojnih komedijaša i prodavača magle. Naime, Schoof je dokazao da je izvanredan trubač a

homogenija i skladna skupina. U ovakvoj grupi muzičara iz Istočne Evrope do kraja realizirala, kada bi bilo više zajedničkih nastupa i uvježbanijeg programa, nema sumnje da bi nastala jedna od zanimljivijih i sposobnijih evropskih skupina.

njemačkog trubača Manfreda Schoofa. Iako se Free jazz je na Festivalu bio zastupljen triom radi o prilično avangardnoj i gotovo eksperimentalnoj glazbi, odmah se mogla osjetiti ona nevidljiva granica što dijeli kvalitetne i sposobne interpretatore evropskoga free jazz-a, od mnogobrojnih komedijaša i prodavača magle. Naime, Schoof je dokazao da je izvanredan trubač, a njegov »New Jazz Trio« spada u sam vrh evropske avangarde: on nije dosadan, nezanimljiv, niti se služi nerazumljivim glazbenim izričajem, koji ipak, čini se, nije toliko ekspresivan kao onaj u američkih free jazz glazbenika. No, to je i razumljivo, budući ona varijanta avangarde u jazzu, koju izvode evropski glazbenici, ne posjeduje temelje, pa ni sociološku pozadinu free jazz-a američkih Crnaca.

Na kraju 12. međunarodnog festivala jazz-a u Ljubljani pojavio se trombonist i pjevač Richard Boone, bivši Basiev »sideman«, uz pratnju trija klavirista Kennyja Drewa. Tom smo prilikom doživjeli i jedno neugodno iznenađenje: nije, naime, nastupio izvrstan danski basist Niels Ørsted Pedersen, zamjenio ga je manje poznati Hugo Rasmunssen. No, Kenny Drew vodi preveć uhodan i uigran sastav, da bi nedostatak Pedersena predstavljao veću prepreku profesionalnom i sigurnom muziciranju. Richard Boone je osrednje svirao i pjevao, znatno se više smijao i pravio važan na pozornici i onda kada su se pojavili Duško Gojković, Manfred Schoof, Hall Singer i Slide Hampton, da zajedno odsviraju himnu Festivala, »Bag's Groove«. Na taj se način, ujedno, četverodnevna predstava dovucla do kraja.

Na ovom se Festivalu dogodilo ono, što je bivalo i proteklih godina. Kada se po već ustanovljenim kriterijima sagleda sve što smo čuli u četiri dana, ispada da i nije bilo toliko loše: nekoliko vrlo dobrih, čak izvrsnih grupa, dosta prosječnosti i jedan, po subjektivnom mišljenju, promašen nastup (Chris Barber band). Da li, nakon svega, Festival valja proglasiti prosječnim, naročito u usporedbi s onima iz proteklih godina? Čini se da ipak zavrijeđuje za nijansu bolju ocjenu, upravo kako je i u najavi istaknuto: solidno i bez senzacija.

**dražen vrdoljak, snimio:
ognjen alujević**

